

Broedvogels in Swifterbos en Rivierduin in 2019

Klaas Jager

Sovon-rapport 2019/48

Broedvogels in Swifterbos en Rivierduin in 2019

Klaas Jager

Sovon-rapport 2019/43
Dit rapport is samengesteld
in opdracht van Staatsbosbeheer

Colofon

© Sovon 2019

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Staatsbosbeheer

Illustratie omslag: Loes van den Bremer, Klaas Jager

Wijze van citeren: Jager K. 2019. Broedvogels in Swifterbos en Rivierduin in 2019. Sovon-rapport 2019/43. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

ISSN-nummer: 2212 5027

Inhoud

Samenvatting.....	2
1. Inleiding.....	3
2. Gebiedsbeschrijving.....	4
2.1 Ligging en karakteristiek	4
2.2 Beheer en gebruik	5
3. Werkwijze en omstandigheden	6
3.1 Veldwerk	6
3.2 Gegevensverwerking en interpretatie.....	6
3.3 Weersomstandigheden	6
3.4 Foutenmarges	7
4. Resultaten 2019.....	8
4.1 Soorten en aantallen	8
4.2 Beheertypen en kwaliteitsbepalende SNL-soorten	8
4.3 Soortbespreking	10
4.4 Vergelijking met eerdere karteringen.....	9
5. Evaluatie	11
Literatuur	11
Bijlage 1. Verspreidingskaarten van broedvogels in 2019.	13

Samenvatting

Swifterbos en Rivierduin (169 ha) is een verzameling van jonge tot middeloude bosjes in Oostelijk Flevoland. In 2019 werd een broedvogelkartering uitgevoerd, waarbij in vijf bezoeken gemiddeld 15 minuten per ha werd besteed aan veldwerk.

Er werden 40 soorten broedvogels vastgesteld, waarvan 31 werden geteld. Zes soorten komen voor op de Rode lijst van bedreigde en kwetsbare vogels in Nederland, waaronder drie met de status “kwetsbaar” en drie “gevoelig”.

De afname of verdwijning van enkele soorten past in het landelijk beeld, evenals de toename van specifieke bosvogels als Grote Bonte Specht, Boomklever, Boomkruiper, Appelvink en Zwartkop. De toename van Bosrietzanger, Spotvogel, Tuinfluiter en Grasmus staat haaks op landelijke en regionale trends en heeft waarschijnlijk te maken met lokale kap vanwege essentaksterfte.

Weelderig opgaand loofbos met veel struiken op rijke zeekleigrond; optimaal habitat voor Zanglijster, Zwartkop en Tuinfluiter, maar ook voor de Appelvink (Swifterbos, 30 mei 2019, Klaas Jager).

1. Inleiding

In opdracht van Staatsbosbeheer Flevoland werd in het voorjaar van 2019 Swifterbos en Rivierduin gekarteerd op broedvogels. De inventarisatie werd uitgevoerd door Sovon Vogelonderzoek Nederland in het kader van de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL), waarbij monitoring van broedvogels in een zesjarige cyclus is vereist. De resultaten dienen te worden gerapporteerd aan de provincie. Staatsbosbeheer gebruikt de gegevens tevens bij de beheerevaluatie van natuurgebieden.

Het veldwerk werd gedaan door Klaas Jager. Contactpersoon namens Staatsbosbeheer was Tjibbe Hunink (boswachter ecologie Flevoland). Samen met Hans Backx (adviseur monitoring) voorzag hij bij de kartering en rapportage tevens in de nodige inhoudelijke informatie. Naar genoemde personen gaat een woord van dank uit. In dit rapport worden de inventarisatieresultaten van 2019 gepresenteerd.

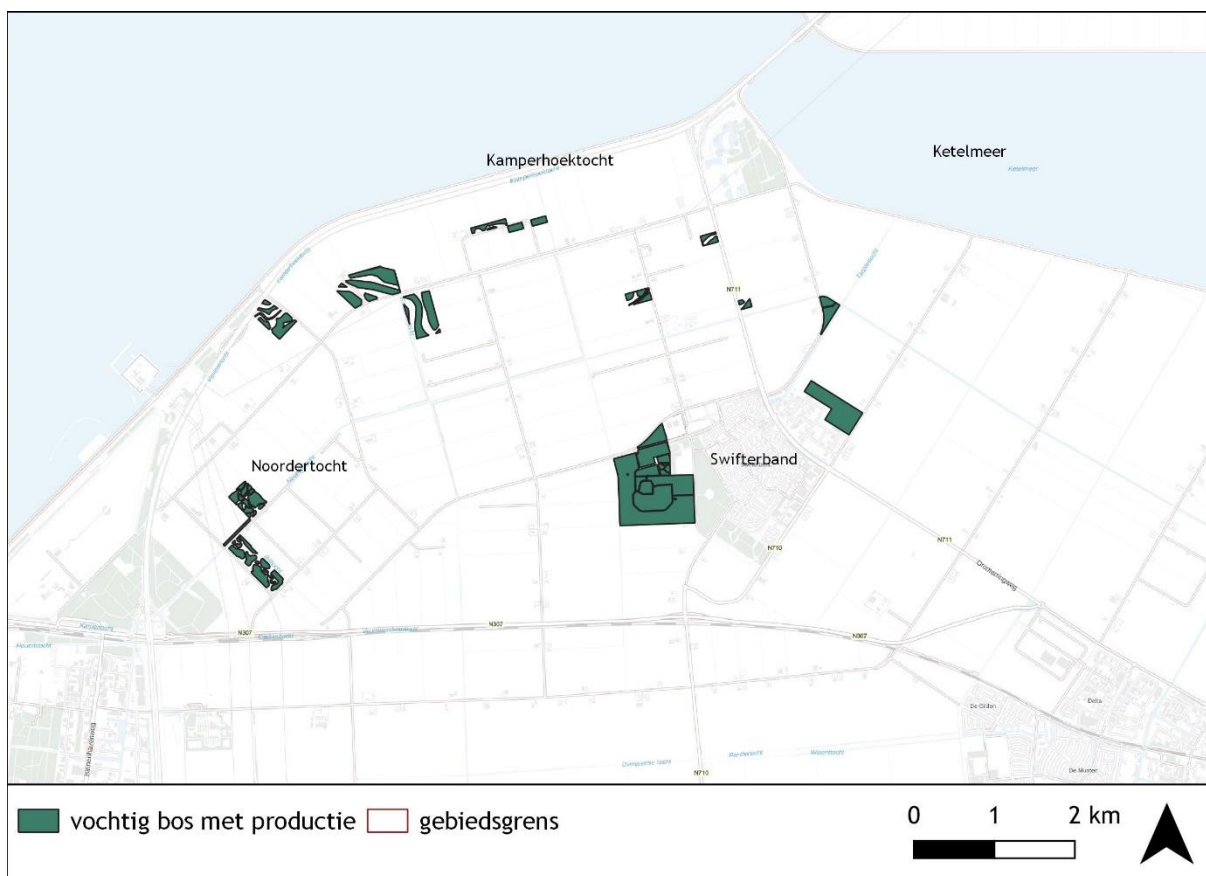
Pas gemaaid grasveldjes in struikrijk, jong halfopen bos met kwijnende essenstaken aan de Bijlweg, waar veel Heggenmussen, Nachtegalen, Putters en Kneutjes voorkwamen (Swifterbos, 21 juni 2019).

2. Gebiedsbeschrijving

2.1 Ligging en karakteristiek

Het geïnventariseerde gebied van Swifterbos en Rivierduin (169 ha) ligt in de kop van Flevoland nabij het Ketelmeer en het IJsselmeer. Swifterbos grenst in het westen aan Swifterbant, ingeklemd tussen de Swiferringweg N307, Bosweg en Bisonweg. Tussen de noordoostkant van Swifterbos en de Bosweg ligt het volkstuintencomplex van Volkstuinenvereniging Swifterbant. De overige, tamelijk verspreide bossen (5-8 km van elkaar verwijderd) in de polder liggen tussen Swiferringweg, snelweg A6 en Kamperhoekweg (N711). Dit gebiedsdeel wordt doorsneden door ontsluitingswegen met intensieve en biologische akkerbouw- (meest aardappel, suikerbiet, tulp en graangewassen) en veeteeltbedrijven aan de Visvijverweg, Klokbekerweg, Vuursteenweg en Tarpanweg. In het landschap staan op verscheidene plaatsen in rijen opgestelde windturbines en hoogspanningsmasten. Enkele bossen liggen langs brede tochten, zoals de Noordertocht, Rivierduintocht en Tarpantocht. De grootste oppervlakte bestaat uit loofbos met hier en daar naaldbout, bloemrijke graslandjes, sloten met rietruigte en een enkel poeltje. Vochtig bos met productie is het enige SNL-type in het gebied.

Algemeen gezegd is het bos te typeren als redelijk gevarieerd, jong tot middeloud loofbos. Swifterbos werd destijds, in 1968, aangeplant om te voorzien in recreatief gebruik voor bewoners van Swifterbant en omliggende polder. Hoewel het bos nog relatief jong is, komen er opmerkelijk veel hoge en dikke bomen voor. Dit is te danken aan de vruchtbare zeekleibodem en het feit dat snelgroeiende bomen, zoals gewone esdoorn en populier werden aangeplant. Andere beeldbepalende loofsoorten zijn: iep, es, linde, zomereik, veldesdoorn (ofwel Spaanse aak), haagbeuk, beuk en zomereik. Naaldbos, met name aanwezig in Swifterbos, bestaat meest uit opstanden van spar. De struiklaag heeft op veel plaatsen (vooral in de kleinere opener bossen) een dichte structuur met welige opslag van bovengenoemde boomsoorten, hazelaar, lijsterbes, sleedoorn en vlier. In recente kapplaatsen, vanwege de essentakziekte kwijnend bos en in onbruik geraakte paden, heeft zich een ondoordringbare laag van ruigtekruiden ontwikkeld met braam, brandnetel, distel, fluitenkruid, haagwinde, kleefkruid, koninginnenkruid, ridderzuring, etc. Op de kalkrijke grond gedijt diverse stinsenflora echter ook goed langs onderhouden paden en veldjes in Swifterbos.

Figuur 1. Ligging, toponiemen en beheertypen van Swifterbos en Rivierduin.

2.2 Beheer en gebruik

De multifunctionele hoofddoelstelling ten aanzien van bos is gebaseerd op een combinatie van behoud van natuurwaarden, recreatie en houtproductie. Ter stimulering van gevarieerdere bosranden en verjonging worden af en toe dunningen uitgevoerd (normaliter eens in de 5-6 jaar). Afgelopen jaren werd ook door de essentakziekte aangetast bos geruimd. Daarnaast is het beheer gericht op instandhouding van open plaatsen met bloemrijk grasland. Dit gebeurt door middel van maaien en afvoeren met behulp van pachters en vrijwilligers van de IVN en Landschapsbeheer Flevoland. De vrijwilligers helpen tevens mee met plaatselijk onderhoud aan bos en paden.

Wat betreft recreatieve doeleinden geldt dat het bos via een (gezoneerd) netwerk van paden op de meeste plaatsen is opengesteld voor wandelaars, fietsers en ruiters. Kleinere bossen in het buitengebied, zoals aan de Visvijverweg en Rivierduinweg worden spaarzaam bezocht, doordat paden ontbreken of in de loop van de tijd zijn dichtgegroeid. In Swifterbos is een gedeelte ingericht als uitlaatgebied voor honden. In dit bos is ook een educatieve natuurroute met informatiepanelen aangelegd, onder andere bedoeld voor excursies van scholieren e.d.

Jong tot middeloud loof- een naaldbos rond een grasveldje en een recente kapplaats, in door essentakziekte aangetast essenbos. Het blauwe voorwerp op de voorgrond is mijn karteringsdevice(17 april 2019).

3. Werkwijze en omstandigheden

3.1 Veldwerk

De inventarisatie werd uitgevoerd door middel van de uitgebreide territoriumkartering (Vergeer & van Dijk (2016)). De nadruk lag op de selectie broedvogelsoorten van de SNL en BMP-B. De definitieve soortenlijst werd bij het startoverleg (d.d. 27-3-2019) in het Staatsbosbeheerkantoor te Deventer bepaald. In praktijk werden bijna alle soorten werden geteld, uitgezonderd: Fitis, Houtduif, Koolmees, Merel, Pimpelmees, Roodborst, Stadsduif, Tjiftjaf, Winterkoning en Vink. In de periode medio maart – medio juni vonden in het gebied vijf integrale inventarisatieronden plaats (tabel 1). In enkele kleine bosjes, zoals aan de Visvijverweg, Beverweg en Rivierduinweg lag de bezoekfrequentie iets lager. Een paar bossnippers aan de Kamperhoekweg werden, zoals overlegd, overgeslagen. De bezoeken startten rond zonsopgang en eindigden in de vroege middag. Bij gunstige omstandigheden met de nodige vogelactiviteit werd gekarteerd tot rond twee uur 's middags. Veldbezoeken en andere vermeldenswaardige zaken werden via e-mail of sms doorgegeven aan Tjibbe Hunink. De gevolgde routes (digitaal vastgelegd en na te gaan in Avimap) werden lopend en/of fietsend afgelegd, aangepast aan het terrein (toegankelijkheid), tijdstip van de dag en het seizoen (te verwachten vogels in bepaalde gebiedsdelen). Vrijwel overal kon het bos goed worden gekarteerd vanaf paden, randen en wegen. In enkele grotere en voor (roof)vogels kansrijke stukken werden insteken gemaakt. In totaal werden circa 2577 minuten aan de inventarisatie gependend, wat neerkomt op circa 15 minuten per hectare, met inbegrip van reizen tussen de gebiedsdelen.

Tabel 1. Bezoekdata- en tijdsinvestering in Swifterbos en Rivierduin, in 2019.

Ronde	Datum	Begin	Eind
1	28-03	05:37	13:37
2	17-04	05:55	14:39
3	09-05	05:23	14:39
4	30-05	05:13	14:32
5	21-06	04:55	13:33

3.2 Gegevensverwerking en interpretatie

Waarnemingen werden ter plaatse in het veld op tablet ingevoerd met behulp van het invoerprogramma Avimap. Vastgestelde territoria waren merendeels gebaseerd op zingende of baltsende vogels. Bij schaarsere en zeldzamere soorten, en/of soorten met een grote actieradius (zoals roofvogels), werd zoveel mogelijk getracht de hoogst mogelijke (nestindicatieve) broedcode vast te leggen. Verzamelde waarnemingen werden geïnterpreteerd en verwerkt in het autoclusterprogramma van Sovon. Clustering tot territoria gebeurde volgens de bepaalde criteria in Vergeer & van Dijk (2016). De stippen op de soortverspreidingskaarten corresponderen met de locatie van geïnterpreteerde waarnemingen met de hoogste broedcode, of anderszins met de laatst meetellende, geldige waarneming. Daardoor kunnen sommige territoriumstippen op de verspreidingskaarten dicht bij, of zelfs bijna over elkaar heen vallen. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij zeer talrijke soorten (Tuinfluiter, Zwartkop, Zanglijster, e.d.), of roofvogels zoals Buizerd, waarvan niet alle nesten werden getraceerd en meerdere uitsluitende waarnemingen van verschillende paren elkaar overlaptten.

3.3 Weersomstandigheden

Het weer is van invloed op de vogelactiviteit en daardoor mede bepalend voor de effectiviteit van het inventariseren. Slechte weersomstandigheden kunnen leiden tot een lagere trefkans. In tabel 1 staan enkele gemiddelde weersvariabelen samengevat.

Na een zeer zachte winter begon maart nat en winderig, waardoor het begin van de inventarisatie moest worden uitgesteld tot 18 maart. Daarna knapte het weer op en het bleef goed in april, waarbij het in het algemeen zacht was en de zon meer scheen dan normaal. Mei was koel en zonnig, maar in juni liep de temperatuur op tot recordwaarden en viel er nauwelijks regen en dit weerbeeld zette zich door in juli. De omstandigheden waren in het algemeen dus prima om te inventariseren, al stopte bij veel soorten de zangperiode bijzonder vroeg en was het reeds half juni vaak bijzonder stil in het bos, zelfs 's ochtends vroeg. Door de droogte vielen ondiepere wateren al in de loop van juni droog, wat een drukkende invloed kan hebben gehad op watervogels.

De mast van zomereik in 2018 was goed en van beuk en fijnspar zelfs uitbundig. In combinatie met de zachte winter zullen weinig standvogels daardoor hebben geleden onder voedselgebrek. Ook de stand van bosbewonende muizen was allerm minst slecht, maar zeker niet zo uitbundig als bijvoorbeeld in 2017. De veldmuizenstand moet lokaal goed zijn geweest, maar lang niet altijd. Op sommige buizerdnesten werden namelijk grote aantallen als prooi gevonden, maar een kilometer verderop kon het schaarste troef zijn.

In het voorjaar van 2019 was er vrijwel overal sprake van veel rupsen van onder meer Kleine Wintervlinder en Eikenbladroller. Bijzonder was dat Amerikaanse eik op veel plekken sterker was aangetast dan zomereik. In de meeste jaren is dit andersom.

Tabel 2. Enkele weersvariabelen (gemiddelde temperatuur, aantal zonuren per maand en hoeveelheid neerslag) in de periode maart-juli, op basis van gegevens van het KNMI, station De Bilt. Ref staat voor (langjarig gemiddelde 1981-2010).

Maand	Temperatuur (°C)		Zonuren		Neerslag (mm)	
	2019	Ref	2019	Ref	2019	Ref
Maart	8,0	6,2	129	125	94	68
April	10,9	9,2	241	174	27	44
Mei	11,7	13,1	223	213	33	61
Juni	18,1	15,6	266	201	82	68
Juli	18,8	17,9	231	211	49	81

3.4 Foutenmarges

In gebiedsdelen dichtbij de snelweg A6 (m.n. Rivierduinen aan de Klokbekkerweg) werd het op het gehoor inventariseren ernstig gehinderd door geluidsoverlast van het autoverkeer, vaak ook 's ochtends vroeg al. Het is lastig aan te geven voor welke (zang)vogels dit mogelijk negatief heeft uitgewerkt. Genoemde effecten kunnen ook invloed hebben op de vergelijking met eerdere karteringen. Het gelimiteerd aantal bezoeken van de kartering kan ook inhouden dat zomervogels en/of andere vogels, waarvoor meerdere waarnemingen nodig zijn voor een territorium, onvoldoende uit de verf zijn gekomen. Dit geldt bijvoorbeeld voor roofvogels zoals Wespendif en Boomvalk, wanneer ter completering van een enkele zichtwaarneming geen nestvondsten werden gedaan. Voor dergelijke soorten is de verkorte werkwijze bij SNL-broedvogelkarteringen feitelijk ontoereikend. In overeenstemming met BMP en de opdrachtvraag werd slechts beperkt (extra) tijd gespendeerd aan opzoeken van nesten.

De omgeving van Swifterbos en Rivierduin wordt bijna overal bepaald door intensief agrarisch landschap met windturbines en hoogspanningsmasten (21 juni 2019).

4. Resultaten 2019

4.1 Soorten en aantallen

In Swifterbos en Rivierduin (169 ha) werden 40 soorten broedvogels vastgesteld, waarvan 31 werden geteld (tabel 3). Fitis, Houtduif, Koolmees, Merel, Pimpelmees, Roodborst, Tjiftjaf, Winterkoning en Vink waren aanwezig als broedvogel, maar zijn niet geteld. Zes soorten komen voor op de Rode lijst van bedreigde en kwetsbare vogels in Nederland (Van Kleunen *et al.* 2017), waaronder drie met de status “kwetsbaar” en drie “gevoelig”. Wielewaal en Zomertortel, ooit karakteristieke soorten van polderbossen, zijn niet vastgesteld.

Tabel 3. Aantallen (N) en dichtheden (N/100 ha) van broedvogels in 2019 in Swifterbos en Rivierduin (169 ha). RL= Rode Lijst, KW=kwetsbaar, GE=gevoelig.

Soort	N	N/100 ha	RL	Soort	N	N/100 ha	RL
Wilde Eend	4	2,37		Goudhaan	15	8,9	
Sperwer	1	0,6		Boomklever	12	7,1	
Havik	1	0,6		Boomkruiper	39	23,1	
Buizerd	16	9,5		Spreeuw	1	0,6	
Koekoek	2	1,2	KW	Zanglijster	97	57,7	
Grote Bonte Specht	32	18,9		Grote Lijster	2	1,1	KW
Gaai	22	13,1		Grauwe Vliegenvanger	7	4,1	GE
Zwarte Kraai	8	4,8		Nachtegaal	30	17,8	KW
Staartmees	3	1,8		Heggenmus	30	17,8	
Kleine Karekiet	6	3,6		Appelvink	32	18,9	
Bosrietzanger	18	10,7		Goudvink	2	1,2	
Spotvogel	7	4,1	GE	Groenling	37	22,0	
Zwartkop	202	119,9		Kneu	8	4,7	GE
Tuinfluitier	98	58,5		Putter	20	11,9	
Braamsluiper	5	3,0		Rietgors	1	0,6	
Grasmus	18	10,7					

4.2 Beheertypen en kwaliteitsbepalende SNL-soorten

In Swifterbos en Rivierduin is slechts één SNL-beheertype van toepassing: vochtig bos met productie. Tabel 4 geeft hiervan en van de kwaliteitsbepalende broedvogels een overzicht. Het kleine aantal kwalificerende soorten heeft te maken met de geïsoleerde ligging van de bossen, de veelal kleiige bodem en de geringe leeftijd.

Tabel 4. Kwalificerende soorten in SNL-type N 16.04 Vochtig bos met productie en hun voorkomen in Swifterbos en Rivierduin in 2019.

Soort	Aantal	Soort	Aantal
Middelste Bonte Specht	0	Vuurgoudhaan	0
Kleine Bonte Specht	0	Boomklever	12
Grote Bonte Specht	32	Boomkruiper	39
Zwarte Specht	0	Blauwborst	0
Groene Specht	0	Nachtegaal	30
Wielewaal	0	Keep	0
Matkop	0	Appelvink	32
Fluiter	0	Sijs	0

4.3 Vergelijking met eerdere karteringen

Een eerdere broedvogeltelling vond plaats in een deel van het Swifterbos (fig. 2) in 2010, uitgevoerd door van der Goes en Groot. Hierbij is in grote lijnen dezelfde werkwijze aangehouden. Waarschijnlijk zijn destijds enkele soorten niet gekarteerd die in 2019 wel zijn geteld. Dit is niet zeker, omdat er alleen beschikking was over een shape, niet over het begeleidende rapport. Waar we niet zeker waren of een soort bij de eerdere kartering was meegenomen, is een vraagteken in tabel 5 ingevoerd.

Figuur 2. De bossen bij Swifterband die in zowel 2010 als in 2019 zijn geteld. Oppervlaktes respectievelijk 82,9 en 17,7 ha.

Tabel 5. Aantallen territoria van broedvogels in 2010 en 2019 in een deel van het onderzoeksgebied (fig. 2). ?= waarschijnlijk niet geteld in 2010.

Soort	2010	2019	Soort	2010	2019
Wilde Eend	?	4	Tuinfluitter	7	32
Havik	1	0	Grasmus	1	6
Buizerd	3	4	Goudhaan	?	14
Holenduif	1	0	Boomklever	1	11
Zomertortel	1	0	Boomkruiper	14	21
Koekoek	1	0	Zanglijster	72	56
Ransuil	1	0	Grote lijster	1	0
Grote bonte specht	6	15	Grauwe Vliegenvanger	0	6
Gaai	9	12	Nachttegaal	2	0
Zwarte Kraai	?	2	Gekraagde roodstaart	1	0
Matkop	1	0	Heggenmus	?	9
Staartmees	3	2	Appelvink	15	22
Kleine karekiet	1	3	Goudvink	0	2
Bosrietzanger	1	8	Groenling	5	16
Spotvogel	0	1	Putter	0	4
Zwartkop	46	90			

De meeste soorten die zijn afgenomen of verdwenen, vertoonden ook op landelijke en/of provinciale schaal een afname. Voorbeelden zijn Havik, Zomertortel, Koekoek, Ransuil en Grote Lijster. Bij Nachttegaal en Gekraagde Roodstaart is het voorkomen in Flevoland onregelmatig en hangt samen met toevallige en heel vaak tijdelijk aanwezige geschikte structuren.

Opvallend is de toename van struweelsoorten als Bosrietzanger, Spotvogel, Tuinfluitter en Grasmus. Bij doorlopende bossuccessie zijn dit juist soorten die snel van het toneel verdwijnen. De toename zou een gevolg kunnen zijn van het ontstaan van openingen in het bos door essentaksterfte. De toename van Zwartkop hoeft hier niet mee te maken te hebben, deze soort nam het afgelopen decennium ook toe in bossen zonder essentaksterfte.

Ondanks de kap van een deel van het bos zijn de “echte” bossoorten als Grote Bonte Specht, Boomklever en –kruiper en Appelvink gewoon verder toegenomen.

4.4 Soortbespreking

Een selectie, meest schaarsere tot zeldzame (Rode lijst-)soorten en roofvogels, die bij deze kartering werd vastgesteld in de verschillende deelgebieden, wordt hierna kort besproken.

Roofvogels: Havik n = 1 (1), Sperwer n = 1, Buizerd n = 16,

Gedetailleerdere informatie over het broedsucces van de roofvogels was niet voorhanden. Van bijna alle roofvogelterritoria (op een paar buizerdparen na) werden de nesten getraceerd. Behalve in de kleinste bosjes werd de Buizerd overal vastgesteld, soms op korte afstand van elkaar. De dichtheid van deze roofvogel in het gebied is daarmee behoorlijk hoog te noemen. Van de Havik werd een bezette horst gevonden in de bosrand tussen de Beverweg en Tarpantocht. Het andere nest zat net buiten de karteergrens in een hoge populier aan het ruiterpad achter de volkstuintjes. Op beide nesten werden later in het voorjaar bijna vliegvlugge jongen vastgesteld. Het enige gevonden sperwerterritorium, waarbij nestbouw werd geconstateerd, zat in een dennenbosje aan de rand van loofbos langs de Visvijverweg.

Koekoek: n = 2

De Koekoek werd meerdere keren gehoord en gezien in struikrijke randen. Waarschijnlijk profiteerde de vogel van het vrij algemene voorkomen van waardvogels zoals Kleine Karekiet (vooral aanwezig in nabije rietkraagrijke tochten), Bosrietzanger (kruidenrijke zomen) of Gele Kwikstaart (talrijk in aangrenzende akkergewassen).

Gaai, N = 22

Op verzoek van Staatsbosbeheer werd ook de Gaai geteld. Het is vaak nogal lastig om van deze vogel broedparen vast te stellen. Vooral in het begin van het voorjaar zijn deze amper te onderscheiden van tijdelijk aanwezige doortrekkers, terwijl de Gaaien ondertussen groepsgewijs met veel tumult door het gebied pendelen. Genoteerde territoria zijn meest gebaseerd op aanwezige, waakzame vogels later in het voorjaar in combinatie met nestaanwijzingen. Gaaien werden in de meeste bossen waargenomen, behalve in de kleinste bosjes.

Spotvogel, n = 7

De schertsende zang, een afwisselend repertoire van razendsnelle zangvogelimitaties, was vooral te beluisteren in dichte struik- en kruidlagen (vaak met veel braam ertussen) in het gebiedsdeel aan de zuidwestkant, tussen de Plavuizenweg, de Bijlweg en de Bijltocht. In de grote bossen kwamen weinig tot geen Spotvogels voor, vanwege het schaarsere aanbod van deze voorkeurshabitat.

Grote Lijster, n = 2

De Grote Lijster werd zingend, foeragerend en alarmerend aangetroffen in bos(randen) met extensief beheerde, maar niet te ruige grasveldjes eromheen. Deze grasveldjes zijn voor de voedselvoorziening voor de lijsterachtige van groot belang.

Grauwe Vliegenvanger, n = 7

De soort, die gesteld is op bos met open randstructuren, werd op diverse plaatsen in Swifterbos (5 paar) vastgesteld. Waarschijnlijk werd de Grauwe Vliegenvanger hier mede aangetrokken door open delen in voormalig essenbos, ontstaan vanwege de essentakziekte waardoor veel bomen sneuvelen. De kale, uitstekende takken van aangetaste en achtergebleven essen, werden door de vliegenvanger regelmatig benut als uitkijkpost en uitvalsbasis in de jacht naar vliegende insecten.

Kneu, n = 8

De Kneu werd (evenals andere struikvogels zoals Tuinfluiter, Braamsluiper, Grasmus en Putter) vooral vastgesteld aan de zuid- en noordwestkant, waar veel dichte struik- en ruigteranden met braam aanwezig waren. In sommige delen nestelden meerdere paartjes, in semi kolonieverband, vlak bij elkaar. Hier waren ook bloem- en kruidenrijke veldjes aanwezig, die de nodige zaden voortbrengen.

5. Evaluatie

In contrast met de vogelarme landbouwgrond en de relatief soortenarme bebouwingskern van Swifterband, zijn de bosjes in het onderzoeksgebied waardevolle refugia voor bosvogels. Ze hebben hierdoor een lokaal en, omdat grotere bossen op afstand liggen, regionaal belang. De geringe omvang van de bossen zal voor een aantal soorten een beperkende factor zijn voor vestiging in het gebied. Mogelijk voorbeeld hiervan zijn Wielewaal, Havik en Wespandief.

De afname of verdwijning van enkele soorten past in het landelijk beeld, evenals de toename van specifieke bosvogels als Grote Bonte Specht, Boomklever, Boomkruiper, Appelvink en Zwartkop. De toename van Bosrietzanger, Spotvogel, Tuinfluiter en Grasmus staat haaks op landelijke en regionale trends en heeft waarschijnlijk te maken met lokale kap vanwege essentaksterfte.

Nachtegalenbos aan de Noordertocht, een dichte wirwar van struiklagen en brandnetels (21 juni 2019).

Literatuur

van Kleunen A., Foppen R. & van Turnhout C. 2017. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels 2016 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Sovon-rapport 2017/34. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen

Vergeer J.W., van Dijk A.J. & Boele A., van Bruggen J. & Hustings F. 2016. Handleiding SOVON broedvogelonderzoek: Broedvogel Monitoring Project en Kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Uit deze PDF zijn de stippenkaarten verwijderd. Voor aanvullende gegevens kunt u contact opnemen met Vincent de Boer (vincent.deboer@sovon.nl)

Jager K. 2019. Broedvogels in Swifterbos en Rivierduin in 2019. Sovon-rapport 2019/43.

In opdracht van:

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

